

ADATTÁR.

KOSSUTH LAJOS LEVELEI A BUDAPESTI ÉVLAPOK ÜGYÉBEN.

(Második, bef. közlemény.)

10.

Kossuth levele Zsedényihez (1844. III. 18.).

Nagyságos kir. helytartósági Tanácsnok s országgyűlési követ úr!

Nincs vége hossza alkalmatlankodásomnak, de már még is csak kénytelen vagyok alázatosan jelteni, hogy ha egyrészt minden reményemet meghaladta ő cs. kir. főhercegségének tervezett hirlapom ügyében tanusított rendkívüli pártfogása; más részről ismét minden várakozásomon alúl van azon megfoghatlan késedelem, miszerint a Cancellariai Decretum Budára még mai napig sem érkezett meg. — Ámbár ismételt tudakozódásom szerint positive tudom, hogy Bécsben még Mart. 4.-kén expedíátatott; ha csak Kiss Agens ur e részben mystificálva nincs. — Azt irá ugyan, 's Budán is úgy vélekednek közönségesen, hogy egy-két napi késedelem onnan eredhet, mivel hogy a Cancellariai rendeletek most nem jönnek egyenesen Budára, hanem előbb Pozsonyba Nádor ő fenségéhez, 's általa csak Budára; de ma már 18-ik lévén, nem gondolhatom, hogy ezen körülmény 14-napi késedelmet kimagyarázhasson, kivált ha eszembe jutnak kegyed utóbbi becses levelének azon sorai, mi szerint ő cs. kir. főhgsége oda nyilatkozott, hogy dőljön balra, vagy dőljön jobbra, de a dolgot nem késlettetni, a kormány loyaltása kívánja.

Bátorkodom annakokáért kegyedet alázatosra kérni, méltóztassék confidentialiter Stoffer¹ cons. úrtól megtudni, megérkezett-e a Decretum Pozsonyba, 's ha igen, mi oknál fogva késik Budárai leküldése.

Budán egyébiránt a dolgok a Consiliarius urak közt igen jólállanak, Szobovics, Ambrus, Schedius, Andrássy cons.² urak várakozáson felül haladón kedvezően nyilatkoznak; a Censura collegiumnál ellenben rosúl áll a dolog, részint mindnyájan félnek a munkától, részint Kovács, a ki referálni fogja,

¹ Stoffer József tanácsos, a nádori iroda igazgatója.

² A helytartótanács tanácsosai: Szobovics János, Ambrus Mihály, Schedius Lajos és Andrássy József.

Landerer & Compnak szövetségese, ki nyíltan vallja, hogy ('s pedig utasításánál fogva) mindent elkövetend ellene.

Nagybecsü uri kedvezéseibe zárt, különös tisztelettel vagyok Nagyszágodnak Pest. Mart. 18. 1844. alázatos szolgája

Kossuth.

11.

Kossuth levele Procopiushoz (1844. III. 28.).

Tekintetes udvari Agens ur!

Sietve tudósítom a Tettes urat, miképen Zsedényi Consiliarius urtól ép e pillanatban veszem az értesítést, miszerint a sok káros idő vesztésbe került parlamentirozás után végtére is oda dönt a dolog, hogy polit. Hirlap privilegium iránt a szokott formáktól elállni s épen az én irányomban kivételt tenni nem tanácsos.

A főmlg. udvari Cancellariának véleményét kívánt parancsa tehát Martius 26-kán csakugyan útnak indult Budára, oda tehát ma alkalmasint meg is érkezett. Alázatosan kérem tehát a Tettes urat, méltóztassék ez iránt magának bizonyos tudomást szerezni; engem egyszersmind kegyesen értesíteni, mikor van helye s ideje, hogy Elnök ő excjájánál s a Consiliarius uraknál dolgomat személyesen is ajánljam s magam menjek-e egyedül vagy pedig szerencsém lesz a Tettes ur által bemutattnom, ki egyébiránt nagybecsü úri kedvezéseibe zárt különös tisztelettel vagyok a Tettes urnak alázatos szolgája

Pest Mart. 28. 1844.

Kossuth Lajos.

12.

Kossuth levele Procopiushoz (1844. III. 29.).

Tekintetes ur!

Tegnapi levelemre bátorkodom egy sor választát alázatosan kikérni.

Én nem kételkedem, hogy a dolog már Mérey ő excellentiájánál van, ha bár a portocollumba még nincs is indicalva; — ma pedig Péntek van, a Censor Collegium ma tart ülést, s ha csak brevi manu ma nem adja át ő excellentiája még ülés előtt Havas¹ urnak s azonnali pertractatióját meg nem hagyja, legalább ismét egy hetet vesztünk általa. Nem volna e tehát jó, még ma reggel Mérey ő excjával szállani; üzenetét alázatosan kikérem, miszerint tanácsához képest ha kell még reggel mehessek oda, a hová kell.

Tisztelettel s nagyrabecsüléssel Pest Mart. 29. 1844. A Tettes urnak alázatos szolgája

Kossuth.

13.

Kossuth levele Zsedényihez (1844. IV. 14.).

Nagyságos kir. tanácsnok 's országgy. követ úr!

Ápril 12-kérőli levelét e pillanatban vettem. Sietek válaszolni.

Szives jó akaratját méltánylással, 's hálás elismeréssel köszönöm. Engedje azonban tiszta őszinteséggel megjegyezmem, hogy tanácsát több

¹ Havas József, a cenzúra főnöke.

tekintetből nem követhetem. — Nem arra nézve nem követhetem, hogy Bécsbe ne menjek, hanem arra nézve nem, a mint felmennem, 's a mit ott tennem ajánlani méltóztatik.

Kettő van ugyan is becses levelében, mi nekem különösen felöltött. Egyik, hogy én titokban menjek fel, 's csak Herczeg Metternichchel szóljak, 's mással senkivel, még a Cancellárral sem; másik, hogy Gervay Status tanácsos által ügykezsem a Herczegnél audientiát kieszközölni.

Ami az elsőt illeti: Ugyan mikipp illenék az, hozzám, állásomhoz, elveimhez, 's tiszta lelkimeretem szeplőtelen becsületéhez, hogy én titok lepleben, mint tolvaj vadász járjak kileskelődni valamit? Minő kormány volna az, mellynél illy utak szükségesek egy olly mindennapi dolognak kieszközlésére, mit egy Landerertől, Helmeczytól, Borsostól, Kulcsárnétól, Kovachoczytól¹ meg nem tagadtak? Ha a színlett loyaltitás köpönye alatt olly illoyaltás rejlik, mellyet egy Landerer forma ember kizsákmányolni képes; ha a kormány, melly fenhargon hirdeté a kibéktülést, 's a Pesti Hirlap szerkesztőségének megengedésével tetteg is tanusítá, most negyedfél év után, midőn az országban nagyobb béke van, mint valaha; midőn a kormánynyali örökös czivódás, melly még negyedfél év előtt mindennapi volt, csaknem egészen megszűnt; midőn közte 's a nemzet közt a bizodalom nagyobb, őszintébb, mint 16 Ferdinánd óta valaha volt; 's midőn én kétkedés nélkül mondhatom, hogy e békére, e bizodalomra szerkesztésem által tettem, hatottam annyit, mennyit privatus egyes ember tán senki sem; — ha mondom a kormány, melly a kibéktülést hirdeté, most negyedfél év után illy körülmények közt, 's minden legkisebb ok nélkül engem egyikét ember szennyes érdeké miatt a journalistica mezejéről nem szégyenelne leszorítani akarni; ám tegye — de arra hogy titkos utakon kísértsek célt érni, magamat elvetni nem fogom . . . — Én becsületes ember vagyok, én becsületes dologban járok; — 's hogy abban járok, kegyed szives pártfogása is bizonyágom, mert különben bizonyosan nem pártolna; nekem hát nincs semmi titkolózni valóm; — én felmegyek igen is, mihelyt a Consilium eljár e dologban; (mi reményem, e héten végbe megyen) de felmegyek nyíltan világosan, teszem udvarlásomat a Herczegnél, teszem másoknál is; ha elfogadnak, ha feljesítik kérésemet jó, köszönettel fogadom, 's hirdetni fogom a kormány loyaltítását; ha el nem fogadnak, vagy megtagadják kérésemet: becsületesemnek fogok tartozni, számot adni nyilvánosan, hogy miért, 's mikint lépek le a pályáról, mellyen nem hasztalanul működtem; 's számot adva, 's magamat igazolva nyugodt lelkimerettel vonúlok vissza szétnézve, 's találva utat 's eszközöket, miszerint csekély tehetségemmel hazámnak mennyit annyit használjak. — De én nem titkolózhatom; nekem elemem, nekem becsületesem örje az egyenes-nyilvános ösvény; én ettől eltérni soha nem fogok. — Kegyednek kevés reménye maradt fen, a dolog kedvező kimeneteléhez; — ezt én positiv megtagadásra értem; — de annál

¹ Landerer Lajos a Pesti Hirlap, Helmeczy Mihály a Jelenkor, Borsos Márton a Világ és Buda Pesti Híradó, Kulcsár István özvegye a Nemzeti Ujság (előbb Hazai és Külföldi Tudósítások) kiadó tulajdonosai voltak. Kovacsóczy Mihály pedig 1843-óta a Nemzeti Ujság szerkesztője.

inkább érdekemben áll mindent megtenni, miszerint elmondhassam, hogy semmi becsületes utat nem hagyok kísérletlenül; de a kormány olly lábon áll, hogy egy Landerer (egy Landerer!) ármánya győzött a józan status férfit kormányvezeteken, mik ügyemet ajánloták.

Ami pedig azt illeti, hogy Gervay Status tanácsos ur által ügyekeztem Herczeg Metternichhez jutni: csudálkoznom kell, hogy én tölem kell kegyednek kapni azon értesítést, mikint Landerer épen Gervaynak pártfogoltja; — Ő volt a mult években is, ki ha a kormány részéről Landerertől mint a Pesti Hirlap kiadójától valami kívánni való volt: Landererrel levelezett; legalább Landerer nekem mindig Gervayt említette mint pártfogóját, kiben legtöbbet bízik, kinek legtöbbet köszönhet, ki vele egyenes érintkezésben áll. — Ebből átláthatja Kegyed, mennyire csudálkoznom kellett, midőn olvasám, hogy egyenesen Gervayhoz méltóztatik utasítani, mint egyetlen emberhez, kivel a Herczegen kívül Bécsben lételem tudatnom, 's ki által kihallgatást eszközölnöm kellene! — Hát valljon a Herczeg ajtaja nem nyilik meg másképen, egy magyar előtt? — — S aztán boldog Isten! — minő szemmel néznék fel akár ki szemébe, ha én Bécsbe menve, — 's ott lételem természetesen el nem titkolhatva, titkolni nem is akarhatva, a Cancelláriát, 's a Magyar Kormányt egészen figyelmetlenül mellőzném.

Azt hiszem hát, jobb lesz nyilvánosan járnom. Hadd vesszen az ügy: — de nyilvánosan; — én azzal vigasztalandom magamat, hogy a kinek Hirlapja nincs, még azért sem szája dugva, sem keze kötve nincsen.

Esedezem Kegyednek becses véleményeért. A ki egyébiránt nagybecsű kedvezéseibe zárt különös tisztelettel vagyok Nagyságodnak Pesten April 14. 1844. alázatos szolgája

Kossuth Lajos.

14.

Kossuth levele Procopiushoz (1844. IV. 14.).

Tekintetes ur!

Tudom ugyan, hogy a Tettes urnak már tudtával van, miként a Studiorum Commissio ügyünk tárgyalását tegnap, vagy tegnapelőtt a nm. Helytartó Tanácshoz vissza küldötte, de azt nem tudom, tudtával van e, hogy Mérey ő excl. hon nem lévén, valaki azt nem a jövő, hanem az egy hét mulvai kedre signálta, ez nagy csapás volna, mert így April vége előtt nem kerül el a dolog Budáról — még majd Pozsonyban is mulat, s lehetetlen, hogy a dolognak Medárd vásárig vége legyen, pedig ha addig vége nem lesz, ugy legjobb esetben is egy negyed évet elveszítettem.

Kérem annakokáért alázatosan a Tettes urat, méltóztassék a lehetőségig mindent elkövetni, hogy Kedden (holnap után) referáltassék. — A ki hálám felül újra is bizonyossá tenni bátorkodván: nagybecsű kedvezéseibe zárt különös tisztelettel vagyok Pesten April 14. 1844. s Tekintetes urnak alázatos szolgája

Kossuth.

Nem lehetne a Censorok véleményét semmi képen megkapni? Ha kell örömet adnék a leírásáért 3—4 aranyat.

15.

Kossuth levele Zsedényihez (1844. V. 22.).

Pest. Maj. 22. 1884.

Nagyságos kir. tanácsnok 's országgy. követ ur!

A ki szivességet örömet gyakorol, csak nem annak teszi ki magát, hogy szivességével visza éljenek, igazán mondom, már mintegy tartanom kell, hogy én is a visszaélésig használom kegyed szivességét. Azonban reménylem még ez egyet megbocsátandja talán.

Nekem úgy látszik, hogy Mérey az én szerencsétlen Hirlapi dolgomban kissé intrigál.

Ha jól tudom, April 30. kán referáltatott a Consiliumnál.

Mérey még az nap igen sürgette a felírás elkészítését, mondván, hogy maga viszi fel a Nádornak.

Fel ment, de Pozsonyba ki sem szállott, 's mig engem Posonyban léttemkor Procopius arról értesített, hogy a felírás már felvitetett, nekem a fő Hg. Nádor Május 8. kán világosan megmondta, hogy nálla nincs, 's ő nem is kapta. — Én erre nyomban irtam Budára Procopiusnak; magam pedig Bécsbe mentem.

Bécsben volt akkor Mérey is, 's Kiss Agenstől tudom, hogy Mérey Majus 10. kén a Cancelláriánál azt beszélte, hogy a felírás már a Nádornál van.

Azonban haza jövéen Budára, sógoromnak, ki nálla volt, azt mondotta, hogy a *felírás toll alatt van.*

Tehát itt vagy ott, a dologban egy kissé el volt vetve a sulyok.

Végre Május 16. kán Procopiust assecurálta, hogy már csakugyan fel küldé a nádornak.

Az expediturában azonban maiglan sincs nyoma legkissebbnek is, 's csak azt mondták, hogy történnek a Praesidium által is inmediát kiadások.

Esedezem kegyednek alázatosan, méltóztassék engem a részben megnyugtani, kapta e már a Nádor valósággal a felírást; 's ha igen, odább küldötte-e már, 's kísérte e vagy nem valamelly vélemedennyel? 's különben is nincs e Kegyednek valami fordulatról a dologban némi tudomása?

Megkülönböztetett tisztelettel 's nagyrabecsüléssel Nagyságodnak alázatos szolgálja.

Kossuth Lajos.

16.

Kossuth levele Zsedényihez (1844. V. 27.).

Pest Majus 27. 844.

Nagyságos kir. tanácsnok ur!

Méltóztassék nekem megmondani, nem borzasztó dolog e, hogy a fő-kormányzó széknél, a fenséges Nádor elnöki székét, annak távollétében olly egyén foglalja el, ki illy alávaló hazugságokra nem átal vetemedni; — minőkre M. . . már csak e tárgyban is vetemedett. — Hisz ez valóságos szégyen, gyalázat. Hogy legyen aztán a kormányzéknek tekintete? hogy

viseltessék iránta az ország bizodalommal? — ha illy kezekben van a fő-kormányszék elnöki vezérlete.

Most reggel 9 óra van; én még délelőtt átmegyek M. . . . hez; s megmondom neki világosan, hogy én hazugságainak felfedezésével panaszt teszek a Nádornál; — s mivel a közönségnek felvilágosítással tartozom a dolog állásáról, s azt sajtó útján meg nem tehetem, Pest megye legelső közgyűlésén elmondom az egész dolgot, elmondom minő praesese van a Consiliumnak — ha soha privilegiumot nem kapok is.

E levelem célja kegyednek tisztelettel tudtára adni; mikint azon kérdés, mellyet állítólag Hg Metternich hozzám intézett volna — merő költemény — semmit ahoz hasonlót nem mondott; 's egész beszélgetése sokkal humanusabb szellemű volt, mint sem hogy az ő száján olly durván haszontalan szavak csak ki is jöhettek volna. A Herczeg nekem egész politicai confessiót tett, elmondá, hogy ő reformer, hogy alkotmányos gondolkozású, még azt is, hogy a Centralisationnak ellensége (!!!); elmondá, hogy a kormány Magyarország irányában nagy hibákat követett el, s elmondá, hogy a kormánynak mi szándéka van honunk irányában stb. s parancsolt velem, mondanám meg végeelőmat, irányomat: — én igen nyíltan szólottam; — s becsületes nyílt vallomásomnak resultatuma volt; — hogy több ízben helyeslené nézeteimet, 's mondaná, mikint az ő nézeteivel találkozom; és azért felszólított, hogy ahol nézeteink egyeznek, támogatnám a kormány jószándokát. — Szóval ('s ezt igen igen sub rosa mondom) a Hg. igyekezett engem arra téríteni, hogy más pályát válaszzak — egy kicsit megpróbált halászni, horgászni — ő diplomata. De hagyjuk ezt — én megmondám, mikint ha a kormány hazánkra jót akar, 's constitutionalis uton akarandja, 's elhagyja azon negativ állást, miszerint akarátja semmi specialitásra nézve tudva nincs, s nem ő vezérli a nemzet jövődjét — ekkor biztosíthatom, hogy minden becsületes ember, minden jó hazafi kötelességének ismerendí a kormány szándokait előmozdítani; kötelességének különösen az oppositio — melly minálunk, hol parlamentaris kormány nincs — ist keine Parthey, die um die Erlangung der Gewalt kämpfe — mellynek tehát nem az célja, hogy a jót ő tegye, hanem hogy a jó megtörténjék.

— Eddig tehát nincs semmi engagementokra szükség, mert eddig a kormányt pártolni, minden becsületes embernek kötelessége. . . ha pedig valami más értetik, én — — koplalni tudok, ha kell, de eladó nem vagyok. — — (vége hiányzik.)

17.

Kossuth levele Procopiushoz (1844. V. 27.).

Tekintetes Ur!

De az már egy kormányzék elnökéhez csak ugyan illetlen dolog az embert hazugságokkal bolondítani s akarva akaratlanul reá kényszeríteni az emberre azon hitet, hogy Landerer pénzen vette meg a késleltetést.

Ma kapom kérdezősködésem következtében Zsedényi consiliarius urnak május 24-ikérőlí levelét, mellyben egész positivitással tudósít, hogy a felírás május 24-kéig a nádorhoz még meg nem érkezett!!

Oda fel a Cancelláriánál M. . . Május elején már azt hazudta, hogy a felírás a nádornál van — később itt sógoromnak azt mondá, hogy toll alatt van; végre a Tettes urnak ismét azt hazudta, hogy már bizonyosan elment s im Május 24-ikén még nem volt a nádornál!!

Ez csakugyan borzasztó alávalóság. Én nem merek M. . .-hez menni, mert meg nem állhatnám, hogy vele akkint ne beszéljek, a mint érdeimli. — Esedezem barátságos bizodalommal a Tettes urnak, méltóztassék vele szólni s egyszersmind tudára adni, hogyha engem a valóságosan megtörtént felküldés iránt nem szóval, henem az Expeditornak authenticus bejegyzésével meg nem nyugtat, én a holnapi postával panaszt teszek a Nádornál s pedig panaszt teszek felfedezésével — s mivel számot tartozom adni a közönségnek arról, hogy miért nem mondok valami bizonyost, ezt pedig sajtó utján teszem, tudom, meg nem engedtetik, Pest megye legközelebbi Közgyűlésén nyíltan fel fogom fedezni az egész procedurát; — olly módon mint a dolog megérdeimli.

Tisztelettel s nagyrabecsüléssel a Tettes urnak Pest Május 27. 1844. alázatos szolgája

Kossuth.

18.

Kossuth levele Zsedényihez (1844. V. 28.).

Pest Május 28/844.

Nagyságos kir. tanácsnok 's országy. követ ur!

Tegnapi levelem folytában bátorkodom jelenteni, mikint M. . . becsületére fogadva állítja, hogy a főherczeg Nádor parancsa következtében az alimentationalis actákat kelletvén felküldenie; Majus 15.-kén ezekkel egyetemben az én actáimat is estafetaliter felküldötte.

Ha ez igaz, vagy azon kis eselt kell gyanitanom, hogy a kisérő levélben ennek is felküldését meg nem említvén: az alimentationalis actákra pedig a főherczegnek még talán közvetlen szüksége nem lévén, ezek, 's közöttük az én betemetett irományaim is észrevétlenül vesztegelnek.

Azt tapasztalám, hogy Landerer uraiméknak befolyásuk a legfelsőbb régióikig nem terjed; 's azért ők nem is igen reménylik, hogy nekem a Hirlapkiadás elvégre is megne engedtessék; 's azért minden mesterségöket csak oda irányzák, hogy a dolog eldöntését késtellessék, miszerint Juliusban versenyző nélkül maradjanak; — ezt nem átallották Budán a tanácsnok uraknál személyesen is sürgetni; 's ugy látszik, találtak módot kivinni, hogy M. . . preferens expeditio szine alatt a rendes utról az actákat elvonva, részint valóságos késeltetés, részint talán más halom acták közé temetés által, ármányuk sikerét biztosítsa.

A dolog e helyzetében alig segíthetne más valami némileg, mint az, ha nekem megengedtetnék valami illyes formát, mint az ide zárt jelentéske¹ a Hirlapba iktatni. De én ezt itt a Censornál próbálni sem merem, mert bizonyosan meg nem engedi, 's a mellett Landerer módot talál megengedése

¹ Ez nem maradt meg.

ellen feljebb is intrigálni. Egyetlen mód az volna, ha a Censor (Karácsonyi) utasítatnék, hogy ezt engedje meg.

Azonban ezt csak amúgy magam sem tudom, miért írom, mert visszaélés volna kegyed jószágával, ha e részben is valami kéréssel alkalmatlankodnám.

Megkülönböztetett tisztelettel s nagyrebecsüléssel Nagyságodnak alázatos szolgája

Kossuth.

19.

József nádor hiv. irata gr. Majláth Antalhoz (1844. VI. 10.).¹

E. D. C. C.

Dum adnexam Consilii R. L. H. Repraesentationem, qua circa Recursum L. K., sibi pagellas politicas sub titulo «Budapesti Évlapok» aut brevius «Évlapok» edendi indultum elementer tribui petentis, praevia solita pertractatione opinio haud disfavorabilis depromitur, Excae V-ae transponerem, provooco ad ea, quae hoc ipso in merito sub 25 febr. a. l. Exc-ae vae perscripseram. Et quemadmodum tenore praecitatarum Literarum mearum, spectato eo: quod L. K. per praegestam Ephemeridum Pesti Hirlap redactionem sibi familiaeque suae vitae media notabili in mensura procuraverit, eum fovebam sensum, secundum quem modernis sub adjunctis jam e re esse putavi, ut Recurrens, seu per consequendum praevium Petitum suum, seu per admittendam eidem alterius e praeeistentibus Ephemeridibus redactionem, aut demuam per altissime *itidem tribuendam aliam nefors spartan, similem subsistendi modum* deinceps etiam nanciscatur: ita Recurrenti huic benigne subveniendum esse porro quoque censeo, eo quidem magis, quod aperta resipiscentiae, quae in hoc insignis capacitatis et ingenii viro observavi indicia, mihi fundatam spem praebeant, eum, *beneficio Regimini obstringendum*, seu redactionem alicuius ex praeeistentibus ephemeridibus suscipiendi, seu ephemeridum edendarum facultate, publica ceteroquin sub censura, debitos intra limites usuram; ubi casum in contrarium, ipsa vitae mediorum cura et sollicitudine urgente, novis publicae Administrationis cum molestiis haud dubie ad priora relapsurus foret.

Taliter itaque Recurrenti hac vel *alia modalitate* subveniendum esse existimando, in reliquo etc.

Posonii 10. Junii 1844.

Josephus Palatinus.

20.

Kossuth levele Zsedényihez (1844. VI.).

(A levél eleje hiányzik.) Kiss Lajos udv. agens nekem f. hó 15.-kéröl azt írja, hogy szerencsétlen Hirlapügyem még az nap sem érkezett Bécsbe. Irja ezt teljes bizonyossággal, 's utánna teszi, mikint fülhegygyel hallja, hogy az *felsőbb akarat* következtében még most is Méreynél van.

¹ Orsz. Levéltár Kanc. eln. 1844. év 529. p. sz.

Kegyed azt volt szives irni, hogy Junius 13.-kán küldettek fel az Acták Pozsonyból Bécsbe. — Kiss teljes bizonyossággal írja, hogy 15.-kén még ott nem voltak. — Mellyik áll már a kettő közül?

Kegyed azt írja: hogy ki tartóztatta? tudjuk, de miért? Kegyed nem tudja. — Kiss ur írja, felsőbb akarat következtében tartóztatatik; — Kegyednek azt beszélték Bécsben, hogy én a késedelemmel nem gondolok, csak új évig meglegyen. Mi mind ezeknek kulcsa? — Meglehet, hogy nem tudom, de az is meglehet, hogy tudom. — Megmondom kegyednek sejdítésemet; de mielőtt azt tenném, előre kell bocsátanom, mikint nemcsak nem igaz, hogy a késedelemmel nem gondolok; sőt jobb szeretem, ha hamar megtagadtatik, mint ha későn megadatik. Ha megtagadtatik, de késedelem nélkül, keresek mezőt munkásságomnak, nem csak hirlapban van a munka tér, de ha halasztják az elintéztést mindaddig, míg a dolog függőben van, semmihez nem nyulhatok, mert ha valamihez nyulnék, ürügyet adnék arra, hogy a dolgot, sans gene félre tegyék, mondván: Er hat sich einen anderen Wirkungskreis gewählt — er brauchte nicht mehr. — Nem nem, én nem adok ilyen ürügyet; egyszerűn, simpliciter vagy meg kell tagadni vagy meg kell adni. A halasztás tehát engem arra kárhoztat, hogy semmit nem keresve, abból éljek 's abból tartsam családomat, a mim van; az az nem jövedelmet, hanem a tőkét költszem. Ez pedig reám, 's családomra valóságos romlás. Pedig én három gyermeknek atya és két testvérem számos családjának gyámja vagyok. Ennyit annak bizonyítványául, mennyire nem igaz, hogy nem gondolok a halasztással. De hát miben van kulcsa ezen tartóztatásnak? Lehet csalatkozom, de elmondom.

Herczeg Metternich közel 3 óráig tartott beszélgetés után, már az ajtó küszöbén azt mondá: mégis csak kérem, szóljon Wirknerrel. (Röviden akarok irni azért kérem ne akadjon fel a kifejezésekben, én nem rosz értelemben használok a szavakat.) Ebből azt látom mikint a Herczeg azt gondolá, «Dass ich mich vielleicht doch werde brauchen lassen». Én Wirknerrel nem szóltam 1. mert nem volt semmi szólni valóm, 2. mert nem akarék arra alkalmat adni, hogy a röppenő szót másképp adják a Hg. fülébe mint én mondám. Azonban Pesten eszembe jutott, ha nem nyilatkozom Wirknernek, majd azon hiszemben, hogy talán mégis meg hagyom magam fogatni; várni fognak, 's a Hirlapügy eldöntését halasztandják. Én tehát Wirknernek irtam¹ Május 19.-kén, egy terjedelmes levelet németül olly czélból, v. olly kéréssel, hogy mivel a Herczeg parancsából irok neki, azt a Herczegnek mutassa meg. Ezen levélnek rövid tartalma: «becsületes dologban hol a lelkiismeretes, 's szabad meggyőződés parancsolja, a kormányt támogatni minden becsületes embernek, 's jó hazafinak kötelessége; erre tehát nem kell engagement; ezen túl pedig ich um keinen Preis der Welt zu haben bin.» (Copiáját vettem levelemnek, majd egykor megmutathatom) — igen de Wirkner igen nagy pártfogója Heckenast — Landerernek, ezek most minden reményöket a késleltetésbe helyezik; — hát ha Wirkner azt gondolá: — ha ezen levelet közli a Herczeggel, a várakozás oka megszűnik; 's tehát nem közli leveletem? — kegyednek van módja megtudni, valljon Wirkner közölte e vagy nem? ha

¹ Wirkner közölte e levelet Élményeiben.

igen, úgy sejdítem a halasztás oka iránt nem áll: — de ha nem közlőtte (pedig én erősen hiszem, hogy nem) ugy a fentebbi rejtélyességeknek kulcsa ebben van; hanem világos az is, hogy Wirkner a bizalommal, melyet a Hg. benne helyez, vissza él.

En annyit tudok, hogy a jövő augusztusi közgyűlésekig kérésem megtagadva lesz, vagy legalább elintézve nem lesz; számot adok lelépésemről nyilvános közgyűlésen, 's agitációba hozom a sajtó borzasztó állapotjának kérdését országszerte. 'S erre ugy hiszem nagy szükségünk is van; de a kormánynak kedves lesz e? azt nem tudom, nem is az én gondom, mert a ki egy oly hatalommal, mellynek például a Hirlap concessionálásnak törvényes bázisa nincs, melly tehát bitorlás, indiscrete él, az nem kívánhatja, hogy az ember iránta kimélettel legyen. Minden magyar politicalai lap (kivéven a soit disant kormány lap Hirnököt) *mágnások* kezeiben van!! Szép alkalom, keserű igazságokat mondani a kormány politicája őszinteségéről, irányáról.

Tudja kegyed, mint lehetne a városi ügyön segíteni? Ha a kormány reá hírná a mágnásokat, hogy ereszszerék fel a felírást, nem megegyezés jeléül hanem a végett, hogy alkalom nyiljék megtudni a kormány nézeteit? Ha ezeket tudná a Nemzet, mindjárt lehetne alkudni, mert ismeretes volna az alku tere. — De a főRRket? a nélkül hogy a kormány szándokát tudnók? elhagyni a bizonyos állást a nélkül, hogy tudnók, meddig csusztatunk majd a jegen? — ezt tenni nem lehet. — (Vége hiányzik.)

21.

Kossuth levele hg. Metternichhez (1844. X. 24.).¹

Euer Durchlaucht!

Zehn Monate sind bereits verflossen, seit mein Gesuch in Betreff eines mir allergnädigst zu verleihenden Privilegiums zur Herausgabe einer ungrischen politischen Zeitschrift bei den Allhsten Stellen unter Verhandlung ist, ohne dass ich so glücklich sein konnte, das End Resultat zu erlangen.

Meine Umstände sind von Gott nicht so geseget, dass ich, der ich auch ein Familien Vater bin, ohne irgend einem ehrlichen Erwerb meine Existenz, samt der meiner Familie fristen könnte.

Nicht sowohl die eigene Wahl, als vielmehr die auf die dem Herausgeber des Pesti Hirlap von Seite der Regierung ertheilte Erlaubniss erhaltene Aufforderung, hat mich dem Advokaten Stande, wo ich mich bereits unter nicht alltäglichen Aussichten beschäftigt hatte, ganz entzogen, hat meine rthern Connexionen vernichtet, wornach diese, nunmehr zu meinen einzigen Erwerbszweige dienen kann.

Indessen sind meine Hände durch die unendliche Verzögerung der Entscheidung meines oberwähnten Anliegens, auch in dieser Hinsicht gebunden, wesswegen ich benöthigt bin, das Capital meines Vermögens zu rühren und die theuere Zeit meines eben in der besten Blüthe stehenden männ-

¹) Bécsi áll. levéltár. Sep. Conf. Akten 1844. év 143. sz. a.

lichen Alters — zwar nicht in Unthätigkeit, doch ohne Erwerb dahin fließen zu sehen.

Aus Anlass dieser, mir so schädlichen und gefahrvollen Umstände, nehme ich mir die ehrfurchtsvolle Freiheit, Euer Durchlaucht unterthänigst zu bitten, hinsichtlich der baldigen finalen Entscheidung meines, dem Allhsten Orte schon lange unterbreiteten Anliegens, mit der Euer Durchlaucht zustehenden Macht zu verfügen.

In tiefster Ehrfurcht ersterbend Euer Durchlaucht Pesth am 24-ten Oktober 1844. unterthänigster Diener Ludwig von Kossuth.

Közli: VISZOTA GYULA.

BAJZA LEVELEI KISS SÁMUELHEZ.

(Második, bef. közlemény.)

7.

Pest, május 9d. 1833.

A mi levelezésünk, édes barátom, néhány év óta megszakadt, de reményem nem elhülésből. Én téged most is annak hiszek, a minek ismertelek volt: becsületes, tiszta lelkű embernek; s ez az, mit én barátimban keresek. Ha érzésed irántam nem változott — mert az érzés individualis dolog s néha ok nélkül is változható — íme én megnyitom újra levelezésünket, mellyet részemről csak a sok és külön nemű terhes munka szakaszta-meg.

Írd-meg mint vezették éltedet isteneid, mióta leveleid nem vettem, mert első, a mi körülményeid közül érdekel, az *ten magad* vagy, s midőn én téged először barátomnak nevezélek, nem a literatorra, nem az isten igéje hirdetőjére, hanem az *emberre* emlékeztem benned. Az a barátság, melly nem az ember — azaz a szív és karakter — becsülésén alapodik, csak hiú álom, minden perczenet, minden szellőlebbenés semmivé teheti. A literator-ság és papi hivatal stb. csak emelhetik előttem valaki barátságának becsét, de meg nem alapíthatják. Szólj tehát nekem magadról s élted folyásáról.

En 1828 óta állandóan Pesten lakom. Kisded ősi birtokomat haszonbérbe adtam testvéremnek, mert nem tudtam falusi élethez szokni. Most itt vagyok s hála az égnek! teljes függetlenségben s egyedül akaratimnak s kényemnek élve. Hivatalra sohasem vágyódtam, bár környülményim szép szerencsével s nem hiún biztattak, és soha sem is fogok vágyódni s így gondolhatod, hogy az emberektől kevés kérti valóm van.¹ Házasodni nehezen fogok valaha, nem asszonygyűlöletből, hanem principumból; s így miután sorsom senki jó vagy balszerencséjével egybefűzve nincsen, senkitől és semmitől sincs okom rettegni s útaimon bátran mehetek, mert minden jó és rossz a mi jövődöimből reám háromlani fog, egyedül magamat emel-fől vagy sujt-le s bukásom mást utánam nem rönt. Szóval, nekem azon sors jutott, mellyet mindig ohajtottam magamnak — egy szabad csak a társasági élet

¹ «Inkább kívánnék szabad szegénységben élni, mint lélek-korlátoló függésben» — írja 1832 ápr. 20-án Kölcseynek. (IK. 1910. 242. l.)